

การเฝ้าระวังยุงลายพาหะนำไขเลือดออกด้วยกับดักยุงแบบประดิษฐ์โดย

อาสาสมัครชุมชน

Surveillance of Hemorrhagic Vector (*Aedes aegypti*) Using Artificial Mosquito

Trap by Community Volunteer

สุเทพ ศิลปานันทกุล¹, รุ่งโรจน์ พุ่มริ้ว¹, เชาวยุทธ พรพิมลเทพ¹, ระวีวรรณ แสงฉาย¹,
ล้ำศักดิ์ ชวนิชย์¹, ษากุล สิ้นไชย¹

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและสภาพปัญหาสาธารณสุขของชุมชนปूरณาวาส และศึกษาความสามารถของกับดักยุงแบบประดิษฐ์ในการดักจับยุงลายในชุมชนปूरณาวาส เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ในการศึกษาทำการสำรวจสภาพชุมชนโดยการสนทนากับผู้นำชุมชนร่วมกับการสำรวจสภาพชุมชนและการดักจับยุงลายโดยอาสาสมัครชุมชน จากการใช้กับดักยุงแบบประดิษฐ์ นำไปวางในบริเวณบ้านทั้ง ภายในและภายนอกบ้าน ทั้ง 3 ชุมชน จากนั้นอาสาสมัครทำการตรวจนับจำนวนและบันทึกชนิดของยุงที่ดักจับ ได้ทุก 7 วัน เป็นระยะเวลา 30 วัน ผลการศึกษาพบว่าชุมชนมีปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาสะสมของขยะมูลฝอย ปัญหาการกำจัดยุงลาย และปัญหาหยาเสพติด ผลการดักจับยุงโดยอาสาสมัครพบว่ากับดักยุงลาย สามารถดักจับยุงได้ทั้งยุงลาย (*Aedes aegypti*) และยุงรำคาญ (*Culex quinquefasciatus*) ความสามารถของกับดักพบว่า ดักจับยุงได้เฉลี่ย 0.16 ตัว/กับดัก/วัน และดักจับยุงในบ้านได้ 4.40 ± 0.04 ตัว/กับดัก และดักจับยุงนอกบ้านได้ 5.43 ± 0.02 ตัว/กับดัก หรือในภาพรวมสามารถดักจับยุงได้ 4.91 ± 0.03 ตัว/กับดัก นอกจากนี้พบว่า การดักจับยุงนอกบ้านสามารถดักจับยุงได้มากกว่าการดักจับยุงในบ้าน (P -value < 0.05) ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่ากับดักยุงมีความสามารถใช้ดักจับได้ทั้งยุงลายและยุงอื่นซึ่ง เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะใช้ในการเฝ้าระวังและดักจับยุงลาย อันจะช่วยลดความเสี่ยงจากการเจ็บป่วยจากโรคไขเลือดออกในชุมชนได้

คำสำคัญ: ยุงลาย; กับดักยุงแบบประดิษฐ์; ไขเลือดออก; อาสาสมัครชุมชน

Abstract

This study was conducted to determine the general problem and public health problem in Puranawas community and to determine the capacity of artificial mosquito trap to catch *Aedes*

¹ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร

mosquitoes in Puranawas community, Taweewattana District, Bangkok Metropolitan. Survey and dialogue with the community leader were carried out and data collection of caught mosquito was done through the community volunteers using the trap set at inside and outside the house in 3 communities. Artificial mosquito trap was set for 30 consecutive days and caught mosquitoes were counted and recorded weekly. Results indicated that the three significant public health problems were the accumulated solid waste, Aedes problem, and narcotic drug. The mosquito caught results by the trap through the volunteer showed that both species of mosquito (*Aedes aegypti* and *Culex quinquefasciatus*) were found. The average caught mosquito was 0.16 mosquito/trap/day. The number of mosquito caught inside house averaged 4.40 ± 0.04 mosquito/trap whereas outside house averaged 5.43 ± 0.02 mosquito/trap. Totally, the number of mosquito caught averaged 4.91 ± 0.03 mosquito/trap. Additionally, a significantly higher in the average numbers of mosquito caught outside house was observed in the study (P-value < 0.05). This result proved that this artificial trap was able to use for catching both *Aedes* and other species which can be used as an alternative for mosquito surveillance and catching as the reduction of morbidity risk from hemorrhagic fever in community.

Keywords: *Aedes aegypti*; artificial mosquito trap; hemorrhagic fever; community volunteer

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการเจ็บป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกของประชาชนในชุมชนยังมีแนวโน้มที่สูง ซึ่งจากรายงาน 506 ของสำนักโรคระบาดวิทยากรมควบคุมโรค เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2555 ระบุว่าประเทศไทยมีผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกสะสมรวม 70,061 ราย คิดเป็นอัตราป่วย 109.68 ต่อแสนประชากร ผู้ป่วยตาย 71 ราย อัตราป่วยตายร้อยละ 0.10 และพบว่าจำนวนผู้ป่วยเพิ่มขึ้นจากปี 2554 ในช่วงเวลาเดียวกันร้อยละ 11.77

การเจ็บป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกพบที่เกิดจากยุงลายที่เป็นพาหะนำโรค ซึ่งมีแหล่งเพาะพันธุ์ตามภาชนะเก็บกักน้ำหรือภาชนะขังน้ำต่างๆ ในบ้านเรือนของประชาชนในชุมชน ในการเฝ้าระวังโรคไข้เลือดออก จะใช้วิธีการสำรวจลูกน้ำยุงลายภายในบริเวณบ้านเรือนของประชาชน และนำมาคำนวณค่าดัชนีกีฏวิทยาต่างๆ เช่นค่า ร้อยละของการพบลูกน้ำยุงลายบริเวณบ้านเรือนที่สำรวจ (House Index, HI) ร้อยละของการพบลูกน้ำยุงลายในภาชนะที่สำรวจ (Container Index, CI) หรือ จำนวนภาชนะของการพบลูกน้ำยุงลายของบ้านที่สำรวจ 100 บ้าน (Breteau Index, BI) และ นำค่าต่างๆเหล่านี้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ของกระทรวงสาธารณสุข เพื่อดูความเสี่ยงหรือโอกาสการเกิดโรคไข้เลือดออกในชุมชน ซึ่งการเฝ้าระวังดังกล่าวกระทำโดยโรงพยาบาล

ส่งเสริมสุขภาพตำบลเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตามหากมีการยกระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนเพิ่มขึ้น โดยภาคส่วนต่างๆในชุมชน ก็คาดว่า การเฝ้าระวังการเกิดโรคไข้เลือดออกในชุมชนจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเนื่องจากที่ผ่านมาได้มีการศึกษาพบว่ากับดักยุงลายแบบประดิษฐ์ ซึ่งทำมาจากขวดน้ำรีไซเคิลมีประสิทธิภาพสามารถใช้ดักยุงลายได้ (ชนินันท์, 2559) โดยสามารถดักจับได้ทั้งยุงลายและยุงอื่นในบ้านได้เฉลี่ย 0.26 ตัว/กับดัก/วัน และพบเป็นยุงลายมากที่สุดร้อยละ 51.15 ซึ่งจำแนกเป็นยุงลายบ้าน (*Aedes aegypti*) ร้อยละ 36.48 และยุงลายสวน (*Aedes albopictus*) ร้อยละ 14.67 และยุงอื่นๆอีกร้อยละ 48.85

ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำกับดักยุงแบบประดิษฐ์มาใช้ในการเฝ้าระวังควบคุมยุงลายในชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านอาสาสมัครชุมชนเอง อันจะเป็นการช่วยลดปัญหาการระบาดของพาหะยุงลายได้รวดเร็วและทันที และลดปัญหาการเจ็บป่วยจากไข้เลือดออกได้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) ศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาสาธารณสุขของชุมชน
- 2) ศึกษาการเฝ้าระวังยุงลายนำไขเลือดออกด้วยกับดักยุงแบบประดิษฐ์โดยอาสาสมัครชุมชน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงทดลองในภาคสนาม (Field Experiment) โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

- 1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยทำการคัดเลือกชุมชนที่ศึกษาเป็นชุมชนปทุมวาต ซึ่งตั้งอยู่ในเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนและสมัครใจเข้าร่วมวิจัยเป็นอาสาสมัครชุมชน จาก 3 ชุมชน (ชุมชน 1, 2 และ 3) ของชุมชนปทุมวาต เขตทวีวัฒนา

สำหรับการคัดเลือกบ้านที่ทำการศึกษาคือทำการจัดประชุมประชาชนในชุมชน แนะนำโครงการวิจัยและให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนให้น่าเพื่อมุ่งสู่การเป็นชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง (ภาพที่ 1 ก) จากนั้นแนะนำการใช้ประโยชน์จากเหลือใช้เพื่อลดปัญหาขยะมูลฝอยชุมชน โดยการนำมาทำกับดักยุงแบบประดิษฐ์ สำหรับใช้เฝ้าระวังและดักจับยุงลายที่นำโรคไข้เลือดออกของชุมชน และทำการรับสมัครอาสาสมัครเพื่อเฝ้าระวังและดักจับยุงลาย (ภาพที่ 1 ข และ 1 ค) โดยผู้เข้าร่วมอาศัยในบ้านมีลักษณะคล้ายกันและไม่มีมุ้งลวดป้องกันยุง ซึ่งมาจากชุมชนทั้ง 3 แห่ง จำนวนชุมชนละ 20 หลังคาเรือนรวมจำนวน 60 หลังคาเรือน

ก.แนะนำโครงการวิจัย

ข.ให้ความรู้ชุมชน

ค.รับสมัครอาสาสมัครชุมชน

ภาพที่ 1 การประชุมชุมชนและคัดเลือกอาสาสมัครเฝ้าระวังและดักจับยุงลาย ณ ห้องประชุมชุมชนบูรณาการ
วัดบูรณาการ (ก. แนะนำโครงการวิจัย ข.ให้ความรู้ชุมชน ค.รับสมัครอาสาสมัครชุมชน)

2) เครื่องมือวิจัย / วิธีการรวบรวมข้อมูล

(1) การรวบรวมสภาพทั่วไปและปัญหาสาธารณสุขของชุมชน

คณะผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลทั่วไปและสภาพปัญหาสาธารณสุขของชุมชนโดยวิธีการสอบถามจาก
ผู้นำชุมชน การทบทวนจากรายงานชุมชนตามคู่มือเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนวัดบูรณาการ (ฉบับ
สมบูรณ์)ซึ่งจัดทำโดยโครงการวิจัยความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการอุทกภัยกรุงเทพมหานครกรณีศึกษา :
ชุมชนในเขตทวีวัฒนา และการเดินสำรวจสภาพทั่วไปของชุมชนของคณะผู้วิจัย

(2) กัดดักยุงแบบประดิษฐ์และการวางกับดักยุง

คณะผู้วิจัยร่วมกับชุมชนทำกับดักยุงแบบประดิษฐ์ โดยแนะนำให้หาขวดน้ำดื่มที่ใช้แล้วขนาด 1.5 ลิตร
มา ในการประชุม และสาธิตวิธีการประดิษฐ์เป็น กับดักยุง ลายโดยการตัดส่วนบนของขวด (¼ จากปากขวด)
จากนั้นบากปากขวดเป็นแนวทแยง 45 องศา และใส่ลวดซึ่งตัดมาจากตัวขวด เพื่อให้เป็นทางเข้าของยุง และทำ
การพันลวดเพื่อค้ำคูดยุง นำไปสวมใส่ขวดที่ตัดออกมา โดยกลับหัวและเอียงทำมุมเล็กน้อยและพันด้วยผ้าเทป
ลวดเพื่อป้องกันการหลุดออก (ภาพที่ 2) เพื่อให้อาสาสมัครสามารถทำกับดักยุงได้เองและขยายผลต่อไปจาก
การช่วยแนะนำผู้สนใจอื่น กับดักยุงนี้ที่ประดิษฐ์ได้นำไปใช้เฝ้าระวังและดักยุงตามบ้านเรือนของอาสาสมัคร
เอง โดยกับดักยุงดังกล่าวจะเติมน้ำประมาณ ½ ของกับดักเพื่อค้ำคูดให้ยุงเข้ามาวางไข่ การวางกับดัก
บริเวณบ้าน 2 จุด ประกอบด้วย การวางกับดักในบ้าน 1 จุด และการวางนอกบ้าน 1 จุด (ภาพที่ 3 ก และ ข)

ภาพที่ 2 ก้นดักยุงแบบประดิษฐ์ทำจากขวดน้ำอัดลม

ก.การวางก้นดักยุงในบ้าน

ข.การวางก้นดักยุงนอกบ้าน

ภาพที่ 3 การวางก้นดักยุงเพื่อเฝ้าระวังและดักจับยุงลาย (ก.การวางก้นดักยุงในบ้าน ข.การวางก้นดักยุงนอกบ้าน)

(3) การรวบรวมข้อมูลการเฝ้าระวังและดักจับยุงลาย

อาสาสมัครชุมชนที่วางก้นดักยุงแบบประดิษฐ์ ทุกคน จะได้รับแบบฟอร์มเพื่อการบันทึกยุงที่ดักจับได้ ทำการบันทึกชนิดยุงที่ดักจับได้ ในระยะเวลาทุก 7 วัน เป็นเวลา 1 เดือน แล้วนำไปคำนวณและวิเคราะห์ ประสิทธิภาพของก้นดักยุงแบบประดิษฐ์

(4) การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลสภาพทั่วไปและปัญหาสาธารณสุขของชุมชนที่ได้นำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาและข้อมูลการดักจับยุงในแต่ละสัปดาห์นำมาเปรียบเทียบและวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาแสดงด้วยคำร้อยละและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ย ด้วย Paired T-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (α level = 0.05)

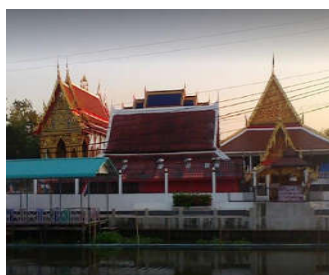
ผลการวิจัย

1.สภาพทั่วไปและปัญหาสาธารณสุขของชุมชน

ชุมชนปรุณาวาส เป็นชุมชนเก่าแก่ประกอบด้วย 3 หมู่บ้าน คือหมู่ 1, 2 และ 3 ปัจจุบันมีนางอารีย์ แก้วดี เป็นประธานชุมชนชุมชนมีประชากรทั้งสิ้น 1,002 คน มีอาชีพรับจ้างทั่วไปและค้าขาย ชุมชนเป็นที่ตั้งของโรงเรียนปรุณาวาส(ภาพที่ 4 ก)และโรงเรียนมัธยมปรุณาวาสซึ่งจัดการเรียนการสอนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และมีวัด 1 แห่ง คือ วัดปรุณาวาส(ภาพที่ 4ข)นอกจากนี้ชุมชนยังมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กชุมชนวัดปรุณาวาสอีก 1 แห่ง (ภาพที่ 4 ค)ประชาชนอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มบริเวณริมคลองมหาสวัสดิ์ มีความหนาแน่นพอสมควรสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม ฤดูน้ำหลากจะท่วมทุกปี กรรมสิทธิ์ในที่ดินเป็นของเอกชน โดยประชาชนส่วนใหญ่เช่าที่ดินเพื่อปลูกบ้านของตนเอง ทางเดินบางส่วนเป็น ค.ส.ล. แผ่นอิฐปูพื้น และสะพานไม้ มีไฟฟ้าเข้าถึง สำหรับน้ำจะใช้ น้ำบาดาลจากทางวัด และน้ำคลอง

ก.โรงเรียนปรุณาวาส

ข.วัดปรุณาวาส

ค.ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ภาพที่ 4 สถานที่สำคัญในชุมชนปรุณาวาส(ก.โรงเรียนปรุณาวาส ข.วัดปรุณาวาส ค.ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก)

อาณาเขตที่ตั้งของชุมชนปรุณาवास (ภาพที่ 5)

- ทิศเหนือ ติดต่อกับ คลองมหาสวัสดิ์
- ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่ 9 แขวงศาลาธรรมสพน์ เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่ 4 แขวงศาลาธรรมสพน์ เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่ 1 แขวงศาลาธรรมสพน์ เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 5 แผนที่แสดงที่ตั้งชุมชนปรุณาवास

นอกจากนี้ผลการทบทวนข้อมูลและสอบถามชุมชนพบว่าชุมชนปรุณาवासประสบปัญหาด้านความสะอาดของชุมชนจากขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นและไม่มีกรรวบรวมกำจัดให้ถูกต้อง ชุมชนยังมีการทิ้งขยะมูลฝอยนอกถังขยะมูลฝอยที่ทางเขตทวีวัฒนาจัดเตรียมไว้ให้ปัญหาขยะมูลฝอยจากการมีแหล่งเพาะพันธุ์ยุงสามารถวางไข่และแพร่พันธุ์ สร้างความรำคาญให้กับชุมชน (ภาพที่ 6) และชุมชนมีความต้องการกำจัดขยะมูลฝอยให้หมดไป นอกจากนี้ยังมีปัญหาหาเสาพืดที่ระบาคเข้าไปในชุมชนด้วย

ภาพที่ 6 ขยะมูลฝอยชุมชนและแหล่งเพาะพันธุ์ยุงต่างๆ

2.ความสามารถดักจับยุงของก๊ับดักยุงแบบประดิษฐ์

จากการศึกษาความสามารถดักจับยุงของก๊ับดักในบริเวณชุมชน 90 หลังคาเรือนเป็นระยะเวลา 30 วัน ในช่วงวันที่ 15มกราคม – 13กุมภาพันธ์ 2560ซึ่งอยู่ในช่วงปลายฤดูหนาว ผลการทดลองพบว่ายุงที่ดักจับได้ในแต่ละชนิด มีแนวโน้มดักจับเพิ่มขึ้นคล้ายกัน เมื่อเวลาดักจับเพิ่มขึ้นตลอดช่วงการศึกษา (ตารางที่ 1)

นอกจากนี้พบว่าก๊ับดักยุงสามารถดักจับได้ทั้ง 2 ชนิด ทั้งยุงลาย(*Aedesegypti*) และยุงรำคาญ (*Culexquinquefasciatus*โดยสามารถดักจับยุงลาย(*Aedesegypti*) ในบ้านได้จำนวน 99 ตัว (44.4%)และนอกบ้าน ได้จำนวน 124 ตัว (55.6%) และดักจับยุงรำคาญในบ้านได้จำนวน 33 ตัว (45.8%) และนอกบ้าน ได้จำนวน 39 ตัว (54.2 %) ตลอดเวลาการทดลองสามารถดักจับยุงได้จำนวน 295 ตัว (ตารางที่ 2)

สำหรับความสามารถของก๊ับดักพบว่าดักจับยุงได้เฉลี่ย 0.16ตัว/ก๊ับดัก/วัน และดักจับยุงในบ้านได้ 4.40 ± 0.04 ตัว/ก๊ับดัก และดักจับยุงนอกบ้านได้ 5.43 ± 0.02 ตัว/ก๊ับดัก หรือในภาพรวมสามารถดักจับยุงได้ 4.91 ± 0.03 ตัว/ก๊ับ (ตารางที่ 2) อย่างไรก็ตามพบว่าผลการดักจับยุงนอกบ้านสามารถดักจับยุงได้มากกว่าการดักจับยุงในบ้าน ($P < 0.05$)ซึ่งคาดว่าเกี่ยวข้องกับยุงรำคาญและยุงลายที่มีแหล่งเพาะพันธุ์อยู่แถวนอกบ้าน ถูกดักจับได้เพิ่มในก๊ับดัก

ตารางที่ 1 ชนิดยุงที่ดักจับได้ในเวลาที่ดักบริเวณในบ้านและนอกบ้าน

บริเวณที่ดักจับ	ชนิดยุง	ระยะเวลาที่ดัก (สัปดาห์)				ยุงที่ดักจับได้ (ตัว)	รวมยุงที่ดักจับได้ (ตัว)
		1	2	3	4		
ในบ้าน	<i>Aedes aegypti</i>	19	25	27	28	99	132
	<i>Culexquinquefasciatus</i>	5	8	11	9	33	
นอกบ้าน	<i>Aedes aegypti</i>	24	31	33	36	124	163
	<i>Culexquinquefasciatus</i>	8	10	9	12	39	
รวม		56	78	80	81	295	

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยยุงที่ดักจับได้ ($\bar{X} \pm SD$) จากบ้านในบ้านและนอกบ้าน

บริเวณที่ ดักจับ	จำนวน กับดีด (กับดี)	ชนิดยุงที่ดักจับได้(ตัว, %)		ยุงที่ดัก จับได้ ทั้งหมด (ตัว)	ค่าเฉลี่ยยุงที่ ดักจับได้ (ตัว/กับดีด)	P-value*
		<i>Aedes aegypti</i>	<i>Culexquinquefasciatus</i>			
ในบ้าน	30	99 (44.4 %)	33(45.8%)	132	4.40±0.04	0.041
นอกบ้าน	30	124 (55.6%)	39(54.2%)	163	5.43±0.02	
รวม		223(75.6%)	72 (24.4%)	295	4.91±0.03	

*Significant level at alpha level =0.05

** วิเคราะห์ด้วยสถิติ t-test

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่าชุมชนปรุณาวาสเป็นชุมชนเก่าแก่ ยังมีสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี อันเนื่องมาจากการขาดการจัดการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมที่ดี ปัญหาการตกค้างและสะสมของขยะมูลฝอยจึงพบเห็นได้ในชุมชน และการไม่คัดแยกขยะมูลฝอยและทิ้งในภาชนะรองรับมูลฝอย และการรวบรวมขยะมูลฝอยและจัดเก็บขยะมูลฝอยที่เพียงพอ ยังส่งผลต่อการปนเปื้อนในสิ่งแวดล้อมและเป็นแหล่งเพาะพันธุ์แมลงและสัตว์นำโรค โดยเฉพาะยุงรำคาญ ซึ่งพบเห็นและดักจับได้โดยการใช้อับดีดแบบประดิษฐ์ นอกจากนี้การมีแหล่งน้ำขังในชุมชนจากขยะที่ตกค้างและน้ำขังในภาชนะต่างๆ ก็เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายที่สำคัญที่จะสร้างความรำคาญและนำโรคไข้เลือดออกมาสู่ชุมชนด้วย

ในการศึกษาประสิทธิภาพของการดักจับยุงของกับดีดบริเวณบ้านในชุมชนครั้งนี้พบว่ากับดีดมีความสามารถดักจับทั้งยุงลายและยุงอื่นได้ ซึ่งค่าเฉลี่ยที่ดักจับได้ 0.16 ตัว/กับดีด/วัน มีค่าใกล้เคียงกับที่ศึกษาไว้โดย ชนินันท์ และคณะ (2559) ที่พบว่ากับดีดยุงลายมีประสิทธิภาพในการดักจับยุงได้ เฉลี่ย 0.26 ตัว/กับดีด/วัน อย่างไรก็ตามจำนวนยุงที่ดักจับได้ในการศึกษาครั้งนี้เท่ากับ 4.91±0.03 ตัว/กับดีด มีค่าต่ำกว่าที่เคยศึกษาไว้โดย ชนินันท์ และคณะ (2559) ที่กับดีดยุงที่ติดตั้งชุมชนดักจับได้ 7.75±5.77 ตัว/กับดีด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการศึกษาที่ผ่านมาทำในปลายฤดูฝนซึ่งเป็นไปได้ที่ยังมีประชากรของยุงในชุมชนมากอยู่ สำหรับการดักจับยุงครั้งนี้พบว่าการดักยุงนอกบ้านสามารถดักจับยุงได้มากกว่าการดักจับยุงในบ้านซึ่งคาดว่าอาจเนื่องมาจากทั้งยุงรำคาญและยุงลายที่มีแหล่งเพาะพันธุ์อยู่แล้วจำนวนมากนอกบ้าน ถูกดักจับได้เพิ่มในกับดีด

จากการศึกษาพบว่ากั๊กดั๊กแบบประดัษฐ์นี้ที่ให้อาสาสมัครชุมชนทำการดั๊กดั๊กดั๊กนี้ มีความสะดวกในการใช้งาน ไม่ใช้ไฟฟ้า สามารถทำใช้เองได้ และเป็นอุปกรณ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ยุงที่ติดกับดั๊กจะไม่สามารถออกมาได้และตายในกั๊กดั๊กในที่สุด จึง เป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการเฝ้าระวังและดั๊กดั๊กดั๊กตลอดจนสามารถลดจำนวนยุงตัวเต็มวัยในที่พักอาศัยได้อีกทางหนึ่ง และอาจจะช่วยลดอัตราการป่วยและอัตราการตายจากโรคไข้เลือดออกที่เกิดจากยุงลายเป็นพาหะได้ด้วย

ข้อเสนอแนะ

กั๊กดั๊กแบบประดัษฐ์จากขวดน้ำพลาสติก ชุมชนสามารถทำใช้เองและขยายผลต่อได้ และเป็นอุปกรณ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ไม่ต้องใช้สารล่อ แต่สามารถใช้ดั๊กดั๊กดั๊กได้ดี นอกจากนี้กั๊กดั๊กดั๊กนี้ยังสามารถใช้ดั๊กดั๊กดั๊กรักษาณที่รบกวนและสร้างปัญหาความรำคาญกับชุมชนในเวลากลางคืนได้อีกด้วย การใช้กั๊กดั๊กดั๊กกล่าวนี้อาจช่วยลดอัตราการป่วยและอัตราการตายจาก โรคไข้เลือดออกที่เกิดจากยุงลายเป็นพาหะในชุมชนได้อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2559). สถานการณ์โรคไข้เลือดออกประเทศไทย สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค .
- กระทรวงสาธารณสุข.
- ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. (2527) การมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล
- นิรันดร์ จงวุฒิเวตน์.(2527).กลวิธีแนวทางวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาศูนย์ชุมชนในทวีทองหงษ์วิวัฒน์บรรณาธิการ.การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา.ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุขมหาวิทยาลัยมหิดลกรุงเทพฯ.
- สุภาวงศ์ จันทวานิช. (2531). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เสน่ห์ จามริก. (2527). นโยบาย กลวิธี การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณะ
- ปริศนา โกละสุด. 2534. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนศึกษาการเปรียบเทียบระหว่างผู้ไม่เคยย้ายถิ่นและผู้เคยย้ายถิ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิต-พัฒนบริหารศาสตร์.
- ชนินันท์ ประเสริฐไทยและคณะ (2559). ประสิทธิภาพของกั๊กดั๊กแบบประดัษฐ์ในการควบคุมยุงลายในชุมชนวิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.